

Innst. 268 S

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 9 (2009–2010)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vest- europæiske unions (VEUs) parlamentariske for- samling for 2009

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for valgperioden 2009–2013 består av følgende representanter:

<i>Medlemmer</i>	<i>Personlige varamedlemmer</i>
Gunvor Eldegard (A), leder	Else-May Botten (A)
Christian Tybring- Gjedde (FrP), nestleder	Arne Sortevik (FrP)
Freddy de Ruiten (A)	Thor Erik Forsberg (A)
Lars Myraune (H)	Anders B. Werp (H)
Hallgeir H. Langeland (SV)	Christina Nilsson Ramsøy (Sp)

Komitévervene er fordelt som følger:

<i>Komité</i>	<i>Medlem</i>
Presidentkomiteen	Gunvor Eldegard
Styringskomiteen	Gunvor Eldegard og Christian Tybring-Gjedde
Politisk komité	Gunvor Eldegard og Christian Tybring-Gjedde
Budsjettkomiteen	
Forsvarskomiteen	Lars Myraune

Teknologikomiteen

PR-komiteen

Freddy de Ruiten

For valgperioden 2005–2009 var sammensetningen av delegasjonen som følger:

<i>Medlemmer</i>	<i>Personlige varamedlemmer</i>
Odd Einar Dørum (V), leder	Trygve Slagsvold Vedum (Sp)
Hallgeir H. Langeland (SV), nestleder	Eirin Kristin Sund (A)
Gerd Janne Kristoffersen (A)	Truls Wickholm (A)
Henning Skumsvoll (FrP)	Christian Tybring-Gjedde (FrP)
Kari Lise Holmberg (H)	Laila Dåvøy (KrF)

Generelt

Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling ble opprettet i 1954 og består av 115 faste representanter fra de ti medlemslandene (Belgia, Frankrike, Tyskland, Hellas, Italia, Luxembourg, Nederland, Portugal, Spania og Storbritannia). I tillegg møter de ti tilknyttede medlemslandene (Bulgaria, Den tsjekkiske republikk, Estland, Latvia, Litauen, Romania, Slovakia, Slovenia, Polen og Ungarn), representanter for de tre assosierte medlemmene (Island, Norge og Tyrkia), observatørlandene (Danmark, Finland, Irland, Sverige og Østerrike), samt andre observatører og inviterte gjester.

Forsamlingens hovedoppgave er å følge opp EUs sikkerhets- og forsvarspolitik (CFSP), og den kalles derfor Den europeiske sikkerhets- og forsvarsfor-
samlingen (European Security and Defence Assembly – ESDA). Den utarbeider rapporter og vedtar anbefalinger og uttalelser om forsvars- og sikkerhets-

politiske spørsmål som oversendes VEU's permanente Råd (regjeringssiden). Rådets oppgaver ivaretas de facto av EUs sikkerhetspolitiske komité (PSC). Forsamlingen er også et formelt bindeledd til NATO.

Forsamlingen møtes til sesjoner to ganger årlig i Paris. Den ledes av Presidentkomiteen, som møtes jevnlig. I tillegg finnes følgende faste fagkomiteer: Politisk komité, Forsvarskomiteen, Teknologikomiteen, PR-komiteen, Budsjett- og administrasjonskomiteen og Komiteen for prosedyrespørsmål.

Som assosierte medlemmer deltar de fem norske representantene fullt ut under de to årlige sesjonene og i komitémøtene, men har ikke stemmerett i plenum. De oppnevnte varamedlemmene deltar bare i hovedsesjonene og kan ikke tre inn i fagkomiteene i de faste medlemmenes fravær. Utover komitémøter under sesjonene, deltok de faste medlemmene i seks komitémøter i løpet av 2009.

Den norske delegasjonen besluttet under konstitueringsmøtet å prioritere deltakelse i politisk komité. Bakgrunnen for dette er erkjennelsen av den særskilte betydningen som denne komiteen har i forsamlingen. Følgelig deltar både delegasjonens leder og nestleder i denne komiteen.

Spørsmålet om videre norsk deltakelse i VEU PA/ESDA som assosiert medlem ble drøftet av utenrikskomiteen våren 2009. I tråd med komiteens innstilling besluttet Stortinget å videreføre den etablerte praksis.

Hovedspørsmål

De transatlantiske forbindelsene var også i 2009 et sentralt tema for VEU PA/ESDA. Et viktig bakteppe for debattene var den nye amerikanske administrasjonens utenriks- og sikkerhetspolitikk. Blant representantene i VEU PA/ESDA var det store forventninger til at USAs president Obama ville legge seg på en mer multilateral linje, og under vårsesjonen mente flere bidragsytere at Europa og EU måtte komme USA i møte og bli en enda mer aktiv partner. For eksempel fremhevet flere at det var i europeisk egeninteresse ikke å bli satt på sidelinjen i en bilateral amerikansk-russisk dialog, mens andre uttrykte seg generelt kritiske til at EU manglet en koherent utenriks- og sikkerhetspolitikk. I diskusjonene fremkom på samme tid en skepsis til det amerikanske utenrikspolitiske selvbildet og følgelig en avventende holdning. Ikke minst gjaldt dette amerikansk Midtøstenpolitikk og forholdet til Iran, og noen innledere pekte på at USA hadde andre egeninteresser knyttet til Afghanistan og Pakistan enn Europa.

Situasjonen i Midtøsten var også tema for en egen rapport under høstsesjonen, der rapportøren la vekt på at EU måtte fortsette å gi prioritet til en løsning på den israelsk-palestinske konflikten uavhen-

gig av utviklingen i Iran og konflikten om regimets atompolitikk.

Krigen i Afghanistan var et hovedtema både under vår- og høstsesjonen. Debattene ble preget av behovet for en ny alliert, strategisk tilnærming, og ordskiftet på høstsesjonen reflekterte den amerikanske beslutningen om å styrke sitt militære bidrag med 30 000 soldater. VEU PA/ESDA konkluderte med at konflikten var sammensatt og ikke kunne løses med militære midler alene. Det europeiske og det amerikanske engasjementet måtte tilpasses konfliktens natur ved å legge større vekt på kulturforståelse og sivile elementer. Afgansk eierskap og korrupsjonsbekjempelse ble også løftet frem som avgjørende suksessfaktorer. I sitt innlegg under vårsesjonen understreket daværende delegasjonsleder Odd Einar Dørum de store sivile utfordringene det internasjonale samfunnet sto overfor. Før man fra vestlig hold kritiserte afganske myndigheter for dårlig koordinering og korrupsjon, måtte Vesten se på egen innsats i kritisk lys og styrke egen koordinering. Det handlet ikke om å flagge med egne nasjonale flagg i Afghanistan, snarere å sikre en trygg utvikling for den afganske befolkningen.

Diskusjonen om VEU PA/ESDA's fremtidige rolle ble aktualisert med Lisboa-traktatens ikrafttredelse 1. desember og det faktum at parlamentarisk innsyn i og kontroll av EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk ikke var avklart. Etter forsamlingens eget syn ville den, i kraft av erfaring, kompetanse og innarbeidede rutiner for kontakter med nasjonale parlamenter, kunne inneha en sentral rolle i et innsyns- og kontrollregime. Det ble også lagt vekt på at VEU PA/ESDA allerede hadde et administrativt hovedkvarter som kunne håndtere slike oppgaver. Flere understreket at VEU PA/ESDA's utadrettede kommunikasjon måtte være fokusert og saklig, ellers sto forsamlingen i fare for å bli lagt ned. For å styrke relevansen til forsamlingen ble nasjonale parlamenter oppfordret til å velge representanter til VEU PA/ESDA med særlig bakgrunn fra og interesse for sikkerhets- og forsvarspolitiske spørsmål. NATOs avtroppende generalsekretær Jaap De Hoop Scheffer sa i sitt innlegg under vårsesjonen at VEU PA/ESDA hadde en viktig rolle å spille i arbeidet med å videreutvikle transatlantiske relasjoner og burde forbli en sentral arena for det sikkerhetspolitiske ordskiftet i Europa.

Spørsmålet om en ny sikkerhetsarkitektur for Europa med utgangspunkt i den russiske president Medvedevs forslag, sto høyt på dagsorden. Spørsmålet ble aktualisert pga. de russiske presiseringene som var blitt gjort kjent i forkant av høstsesjonen. Fra russisk side ble det lagt vekt på behovet for en fremtidig plattform for dialog om sikkerhetspolitikk i Europa og Eurasia, og at eksisterende organisasjoner eller prosesser ikke maktet denne oppgaven. Resultatet

var en fragmentering av euroasiatiske sikkerhets-spørsmål som la grunnlaget for flere uforutsigbare konflikter som det ville bli vanskelig å håndtere. Russland ønsket også å videreutvikle kontaktene med EU. VEU PA/ESDA besluttet å utvide sitt partnerskap med Russland ved å opprette en felleskommisjon med representanter for det russiske parlament (både Dumaen og Føderasjonsrådet), ikke ulikt NATOs parlamentarikerforsamlings NATO-Russlandkomité. Debatten synliggjorde ellers allmenn skepsis mot det russiske forslaget om ny sikkerhetsarkitektur, og flere debattanter hevdet at OSSE burde være svaret på manglene som Russland pekte på. Samtidig anerkjente flere representanter behovet for en ny tilnærming til tradisjonelle sikkerhetsutfordringer. Nye utfordringer krevde nye svar, ikke minst i nord, der klimaendringene var spesielt synlige.

Thorbjørn Jaglands europarådskandidatur

EU-landenes delegasjoner til VEU PA/ESDA tilsvare de samme landenes delegasjoner til Europarådets parlamentarikerforsamling (PACE). PACE skulle sommeren 2009 velge ny generalsekretær til Europarådet, og arbeidet for Thorbjørn Jaglands kandidatur til denne stillingen var følgelig en viktig oppgave for den norske delegasjonen under vårsesjonen. Uformelle kontakter med europeiske parti- og komitékollegaer ga Stortinget en mulighet til å styrke Jaglands kandidatur, samtidig som den norske delegasjonen mottok nyttig informasjon om prosessen og tenkningen i PACE kort tid før sistnevnte skulle behandle generalsekretærspørsmålet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Laila Gustavsen, Eva Kristin Hansen, Svein Roald Hansen, Sverre Myrli, Tore Nordtun og Helga Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Morten Høglund, Siv Jensen, Peter N. Myhre og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen og lederen Ine M. Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, viser til dokumentet, og tar årsrapporten for 2009 til orientering.

Komiteen har merket seg at den norske delegasjonen også i 2009 har engasjert seg aktivt i Den vesteuropeiske unions parlamentariske forsamling, bl.a. i forbindelse med å fremme Thorbjørn Jaglands kandidatur til stillingen som generalsekretær i Europarådet.

Komiteen er kjent med at stadig flere av VEUs oppgaver er overført til EU og at organisasjonen derfor gradvis har mistet sin politiske betydning. Våren 2009 vurderte utenrikskomiteen om Stortinget skulle fortsette sitt assosierte medlemskap i VEUs parlamentariske forsamling. Utenrikskomiteen konkluderte da med at selv om parlamentarikerforsamlingen ikke lenger spilte noen større politisk rolle og at tyngdepunktet for den internasjonale parlamentariske debatt om europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik ligger i andre fora, hadde den norske delegasjonen til VEU benyttet forsamlingen som arena for presentasjon av norske utenrikspolitiske vurderinger og prioriteringer på en meget god måte, bl.a. gjennom fokus på nordområderelaterte utfordringer i sikkerhetspolitikken. Det var enighet om at en norsk utmeldelse eller ikke-deltakelse i VEU vil kunne skape inntrykk av at Stortinget ikke prioriterte samarbeidet om europeisk forsvars- og sikkerhetspolitikk, samt at Norge som ikke medlem av EU, bør være ytterst varsom med å gjøre noe som kunne bidra til å svekke eller avvike EU-relevante fora vi har tilgang til. Det var på denne bakgrunn enighet i utenrikskomiteen om at medlemskapet i VEU burde videreføres inntil videre og vurderes på nytt på et senere tidspunkt. Presidentskapet sluttet seg til dette.

Komiteen har merket seg at de ti statspartene til den modifiserte Brussel-avtalen fra 1954, den 31. mars 2010 besluttet å si opp avtalen og derigjennom innlede en prosess henimot nedleggelse av Den vesteuropeiske union innen utgangen av juni 2011. Komiteen viser til at det er bred enighet i EU om viktigheten av parlamentarisk innsyn og kontroll med EUs sikkerhets- og forsvarspolitik, samtidig som det er ulike oppfatninger om hvilken rolle EU-parlamentet og de nasjonale parlamenter skal ha i denne sammenheng.

Komiteen vil på denne bakgrunn tilrå at Stortinget engasjerer seg både overfor Europaparlamentet og overfor EU-landenes parlamenter for å sikre best mulig norsk inngrep med EUs sikkerhets- og forsvarspolitik, også etter en nedleggelse av VEU. Den norske VEU-delegasjonen vil her kunne spille en viktig rolle frem mot og på VEUs vårkonferanse i juni. Også utenriks- og forsvarskomiteen vil kunne gi viktige bidrag, både gjennom kontakten med tilsvarende komiteer i Europaparlamentet og gjennom samarbeidet mellom utenriks- og europakomiteene i EU-landenes parlamenter.

Komiteen mener at utviklingen av VEU illustrerer hvordan nye regionale og globale utfordringer krever nye tilnærminger, der nedleggelse eller tilpasninger i eksisterende institusjoner er påkrevet for effektiv håndtering av nye oppgaver. I denne situasjonen mener komiteen det er viktig at Stortinget løpende vurderer hvilke interparlamentariske fora en

bør delta i og hvordan vi kan sikre disse organisasjonenes relevans og effektivitet. Økt kontakt og informasjonsutveksling mellom de parlamentariske delegasjonene, mellom delegasjonene og utenriksministeren og mellom delegasjonene og utenriks- og forsvarskomiteen, vil være viktig i så måte.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 9 (2009–2010) – årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2009 – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 26. mai 2010

Ine M. Eriksen Søreide

leder

Ivar Kristiansen

ordfører